

*Kaprinay Zsófia egyetemi tanárságát,
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszék*

*VIII. évfolyam | Vol. VIII
2014/2. szám | No. 2/2014
Tanulmány | Article
www.dieip.hu*

Az egyesület működésével összefüggő alkotmánybíróági határozatok

Az egyesülési jog, mint mindenkit megillető szabadságjog az 1989. évi XXXI. törvény módosításával került be az Alkotmányba, mely rendelkezés 1989. X. 23.-án lépett hatályba. Az egyesülési jog, mint klasszikus alapjog ekkor foglalta el helyét az alkotmányban, melynek érvényesülését az állam elvileg nem korlátozhatja. Ezek a jogok az Alkotmánybíróság szóhasználatában az alkotmányos alanyi jogok.¹

Az Alkotmány e szakasza az Alaptörvény elfogadásáig változatlan maradt, mely már nem csak a dolgozók, és nem is kizárólag az állampolgárok – mint a korábbi szabályozásban –, hanem mindenki számára biztosította az egyesülési szabadságot.²

Az 1990. évi XL. törvény iktatta be az egyesülési jogról szóló törvény követelményeként a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatát,³ tehát ezt a paragrafust is érintette az 1990-es kétharmados törvények intézkedése.

Az Alkotmány felhatalmazása alapján az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvény (továbbiakban Etv.) részletesen szabályozta az egyesülési jogot.

Az alkotmány indokolása szerint az egyesülési jog alapján mindenkinek joga van az erről külön rendelkező törvény által nem tiltott célra szervezetet létrehozni, vagy ahhoz csatlakozni. Politikai célt szolgáló fegyveres szervezetet azonban az egyesülési jog alapján nem lehet létrehozni.

Az alkotmányozó tehát egyrészt deklarálta az egyesülési szabadságot, másrészt azonnal jelezte azt is, hogy az egyesülési szabadság nem korlátlan alapjog.

Az Alkotmány az egyesülési jog tartalmi összetevői közül a szervezet létrehozását és a szervezethez való csatlakozást emelte ki. Említette az Alkotmány az egyesület célját is, így a cél a törvény keretei között szabadon megválasztható, tehát amit jogszabály nem tilt, arra a célra szabadon lehet egyesületet alapítani. Lényegében hasonló módon definiálta az Alkotmánybíróság az egyesülési szabadság fogalmát, amely szerint ez a jog mindenkit megillető szabadságjog, és elsősorban a cél szabad megválasztását jelenti, továbbá a célra rendelt szervezet alapításának szabadságát, illetve az ehhez való csatlakozás önkéntességét, és az önkéntes kilépés lehetőségét.⁴

Az Alkotmány 2. § (3) bekezdésében egy általános tilalmat találhatunk, miszerint a társadalom egyetlen szervezetének a tevékenysége sem irányulhat a hatalom erőszakos megszerzésére vagy gyakorlására, illetőleg kizárólagos birtoklására.

¹ Sári János: *Alapjogok - Alkotmánytan II.* Osiris kiadó, Budapest, 2006. 42.o.

² „63.§ (1) A Magyar Köztársaságban az egyesülési jog alapján mindenkinek joga van a törvény által nem tiltott célra szervezeteket létrehozni, illetőleg azokhoz csatlakozni.

(2) Politikai célt szolgáló fegyveres szervezet az egyesülési jog alapján nem hozható létre.”

³ „(3) Az egyesülési jogról szóló, valamint a pártok gazdálkodásáról és működéséről szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.”

⁴ 22/1994. Alkotmánybíróági határozat

Ezen kívül a tiltott egyesülési célokat és tevékenységeket az egyesülési jogról szóló törvény 2. §-a sorolta fel, mely az előbb említett alkotmánymódosítást megelőzően került elfogadásra. Eszerint az egyesülési jog gyakorlása nem sértheti az Alkotmány előbb említett bekezdését,⁵ nem valósíthat meg bűncselekményt és bűncselekmény elkövetésére való felhívást, nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével.⁶ Társadalmi szervezet elsődlegesen gazdasági vállalkozási tevékenység végzése céljából nem alapítható,⁷ és ilyen jog alapján fegyveres szervezet nem hozható létre.

Az egyesülési jogról szóló törvény megfogalmazta az egyesülés szabadságának negatív oldalát is. E szerint társadalmi szervezet minden olyan tevékenység végzése céljából alapítható, amely összhangban áll az Alkotmánnyal, és amelyet törvény nem tilt.

Meg kell még említeni a gazdasági és társadalmi érdekvédelmi szervezeteket, melyek az egyesülési jog tág értelemben vett megnyilvánulási formái. Az ehhez szükséges szervezetalapítási szabadságot az alkotmány szintén mindenki számára biztosítja.⁸

Jelenleg az Alaptörvény VIII. cikkében⁹ található az egyesülési jogot, mely a korábbi Alkotmány 3.§ a pártalapítás szabadságáról,¹⁰ 4.§ a szakszervezetek és érdekképviselői szervezetek szabad létrehozásáról,¹¹ 62.§ a gyülekezési jogról,¹² 63.§ az egyesülési jogról,¹³ és

---

⁵ Erre volt példa a bíróságnak az a határozata, amikor e szabályra történő hivatkozással megtagadta annak a pártnak a bejegyzését, amelynek alapszabálya a következőkben jelölte meg a párt célját; „következetes propagandával a tömegeket elfordította a jelenlegi parlamenti pártoktól és ezáltal azok megszűnésre kerüljenek. Az ezáltal felszabadult feleslegesen elherdált anyagi javakat a társadalom jobbítására fordítsa, majd önmagát is feloszlassa. A párt meggyőződése, hogy egy ország irányításához nem pártokra, hanem szellemi és fizikai pártokra van szükség.” Ebből egyértelműen megállapítható, hogy az alkotmány rendelkezéseibe ütközik tagadja ugyanis a többpártrendszer szükségességét, valamint azt, hogy a pártoknak az a rendeltetése, hogy a választópolgároknak az akaratát nyilvánítsa. BH 1994. 394.

⁶ Ilyennek találta a bíróság azt a tevékenységet, amikor az egyesület által szervezett, nagyszámú közönség előtt tartott előadásokon, az egyesület tagjai szónoklatukban az emberi méltóság megsértésére alkalmas gondolatokat, kifejezéseket használtak, és megállapította, hogy az egyesület nyilvános ünnepeken mások jogaira sérelmes tevékenységet folytat, ezért az szervezetet feloszlatta. BH 2007. 146

⁷ Ilyennek találta a bíróság annak az egyesületnek az alapszabályát, és ezért a bejegyzést megtagadta, amelyben a kérelmező által benyújtott alapszabály célkitűzései a nyugdíjasok, kismamák, munkanélküliek élelmiszerellátásának engedményes árukkal való biztosítása, ennek érdekében bolthálózat kiépítése, szárítókamra, vasalás, fodrászat üzemeltetése. E tevékenységek kétséget kizáróan gazdasági vállalkozási tevékenységek, még ha alapvetően nem is az üzleti haszon megszerzése az alapvető cél. BH 1990.198.

⁸ 70/C. §: „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy gazdasági és társadalmi érdekeinek védelme céljából másokkal együtt szervezetet alakítson vagy ahhoz csatlakozzon.”

⁹ „(1) Mindenkinek joga van a békés gyülekezéshez.

(2) Mindenkinek joga van szervezeteket létrehozni, és joga van szervezetekhez csatlakozni.

(3) Pártok az egyesülési jog alapján szabadon alakulhatnak és tevékenykedhetnek. A pártok közreműködnek a nép akaratának kialakításában és nyilvánításában. A pártok közhatalmat közvetlenül nem gyakorolhatnak.

¹⁰ 3. §¹⁰ (1) A Magyar Köztársaságban a pártok az Alkotmány és az alkotmányos jogszabályok tiszteletben tartása mellett szabadon alakulhatnak és szabadon tevékenykedhetnek.

(2) A pártok közreműködnek a népakarat kialakításában és nyilvánításában.

(3) A pártok közhatalmat közvetlenül nem gyakorolhatnak. Ennek megfelelően egyetlen párt sem irányíthat semmiféle állami szervet. A pártok és a közhatalom szétválasztása érdekében törvény határozza meg azokat a tisztségeket, közhivatalokat, amelyeket párt tagja vagy tisztségviselője nem tölthet be.

¹¹ 4. §A szakszervezetek és más érdekképviselők védik és képviselik a munkavállalók, a szövetkezeti tagok és a vállalkozók érdekeit.

¹² 65. § (1) Az egyesülés és a békés gyülekezés joga mindenkit megillet.

(2) Az egyesülési jog és a gyülekezési jog gyakorlása nem sértheti a Magyar Népköztársaság alkotmányos rendjét.

(3) Az egyesülési jog és a gyülekezési jog gyakorlására vonatkozó részletes szabályokat törvény állapítja meg.

62. § (1) A Magyar Köztársaság elismeri a békés gyülekezés jogát és biztosítja annak szabad gyakorlását.

(2) A gyülekezési jogról szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

¹³ „63.§ (1) A Magyar Köztársaságban az egyesülési jog alapján mindenkinek joga van a törvény által nem tiltott célra szervezeteket létrehozni, illetőleg azokhoz csatlakozni.

(2) Politikai célt szolgáló fegyveres szervezet az egyesülési jog alapján nem hozható létre.”

De iurisprudencia et iure publica

70/C.§ a szabad szervezetalapításról¹⁴ szóló szakaszok utóda. A korábbi szabályozáshoz képest elhagyja a fegyveres szervek alakításának tiltását, ezt az Alaptörvény C cikkének (3) bekezdése¹⁵ váltja fel, mely deklarálja az állami erőszak monopóliumát. Továbbá elhagyja azt a kitétel, mely szerint egyetlen párt sem irányíthat állami szervezet, melyet a pártok közhatalmi gyakorlásának tilalmával fed le.

A jogalkotó az egyesülési jogot a gyülekezési joggal hozza szoros összefüggésbe, azáltal, hogy egy rendelkezésben helyezi el őket. Mindkettő kollektív módon gyakorolható szabadságjog, amelyből továbbra is több más jog levezethető, így a szabad szervezetalapítás joga. A szervezet megalapításának a kereteit továbbra is törvényalkotó határozhatja meg, de a gyülekezési joghoz hasonlóan már nem köti minősített többséggel elfogadott törvényhez az egyesülési jog szabályozását sem. A tárgykörben egyetlen fennmaradó 2/3-os törvény a pártok működéséről és gazdálkodásáról szóló törvény.

Az egyesülési jogot az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény szabályozza, mely szerint az egyesülési jog, mindenkit megillető szabadságjog, amelynek alapján mindenkinek joga van ahhoz, hogy másokkal szervezeteket, illetve közösségeket hozzon létre, vagy ahhoz csatlakozzon. Jelenleg is állít fel bizonyos korlátokat, amely a létrehozást akadályozza, amely a korábbi szabályozáshoz hasonló. Így nem sértheti az Alaptörvény azon rendelkezését, mely szerint senkinek a tevékenysége nem irányulhat a hatalom erőszakos megszerzésére, vagy gyakorlására, illetve kizárólagos birtoklására, továbbra sem valósíthat meg bűncselekményt, vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívást, valamint nem járhat mások jogainak, és szabadságának sérelmével, és fegyveres szervezet sem hozható létre. Új rendelkezésként említhetjük, hogy nem lehet olyan szervezetet sem létrehozni, amelynek célja valamilyen törvény alapján kizárólag állami szerv saját hatáskörében ellátható közfeladat megvalósítása. Az egyesület létrehozásával kapcsolatos szabályokat a Ptk. tartalmazza az egyesülési jogot szabályozó 2011. évi CLXXV. törvény 2012. január 1. hatálybalépést követően. Mind az 1959. évi IV. törvény, mind pedig a 2013. évi V. törvény meghatározza az egyesület alapításához szükséges feltételeket, rendelkezik az egyesülési jog gyakorlásának módjáról, az alapszabály kötelező tartalmi elemeiről, a egyesületi tagsági jogviszonyról, a megszűnéséről. Megjegyezném, hogy az új Polgári Törvénykönyv sokkal részletesebb szabályozást ad a régi Polgári Törvénykönyvünkhöz képest.

Jelen tanulmányban az egyesület működésével – tehát már a megalapítást követően, és még a megszűnést megelőzően - összefüggésbe hozható alkotmánybíróági határozatokat vizsgáltam, az egyesülési jog szempontjából. Minden alkotmánybíróági határozatnál az akkor aktuális, hatályban lévő jogszabályt vettem figyelembe.

A 27/1993 alkotmánybíróági határozat több okból is alkotmányellenesnek találta a képzőművészet, iparművészet, a fotóművészet és az ipari tervezőművészet egyes kérdéseinek szabályozásáról szóló 83/1982 (XII.29) MT rendeletet. Az alkotmánybíróság véleménye szerint a rendelet sérti a nyilvántartásba vételre vonatkozó szabályokat, az alapszabály tartalmi elemire vonatkozó szabályokat, a társadalmi szervezet felügyeleti eljárására vonatkozó szabályokat, valamint azt a szabályt, mely szerint a társadalmi szervezet tartozásaiért saját vagyonával felel. Nem utolsó sorban meg kell jegyezni, hogy miniszteri rendeletben van szabályozva, holott az alkotmány szerint kizárólag törvényi szabályozás szintjén lehetne.

Miután az egyesület működését érintő szabályokkal foglalkozom, így a társadalmi szervezet nyilvántartásba vételére irányuló indítványt jelen esetben nem ismertetem.

Az alapszabályt, mely egy egyesületnél a működés keretét adja, alkotmányellenesnek véli az indítványozó, mert a társadalmi szervezet célját nem tartalmazza. Az alkotóközösség célját maga a

---

¹⁴ 70/C. §: „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy gazdasági és társadalmi érdekeinek védelme céljából másokkal együtt szervezetet alakítson vagy ahhoz csatlakozzon.”

¹⁵C. cikk (3) Az Alaptörvény és a jogszabályok érvényre juttatása érdekében kényszer alkalmazására az állam jogosult.

rendelet határozza meg,¹⁶ amely azonban ellentétes az Etv. - vel, hiszen az egyesület alapszabályának kell tartalmazni az egyesület célját, tehát azt az alapítóknak közösen kell meghatározni. A mai szabályozás mellett ilyen jogellenesség már fel sem merülhet, hiszen a civil szervezet bejegyzésénél a nyilvántartást végző bíróság vizsgálja a bejegyzés alapjául szolgáló alapszabályt, amely meghatározott cél hiányában a bejegyzést kérő nem érheti el a kívánt jogi hatást.

Az indítványozó alkotmányellenesnek vélte a rendelet azon szakaszát is miszerint, az alkotóközösség tagjai csak a Művészeti Alap tagjai közül kerülhetnek ki,¹⁷ tehát nem érvényesül az önkéntes belépés, mint az egyesülési, jognak, mint szabadságjognak az egyik legfontosabb összetevője. Az a körülmény, hogy az egyesülési jog mindenkit megillető szabadságjog, nem zárja ki, hogy az Alkotmány és az Etv. alapján nem tiltott célra létrehozott egyesület alapítói alapszabályukban az egyesületet céljához és jellegéhez igazodó minőségi adottságokat fogalmazzanak meg az egyesületi tagság feltételeként. Az Etv. 23. §-ában¹⁸ és 25. §-ában¹⁹ foglalt kivételektől eltekintve azonban kizárólag törvény határozhatja meg az egyesülési jog gyakorlásának feltételeit, ezért alkotmányellenes.

Alkotmányellenes a rendelet azért is, mert azt mondja ki, hogy a megalakulás után az alkotóközösség akkor kezdheti meg működését, miután az alapszabályt elfogadta szemben az Etv.-vel., ahol a társadalmi szervezet alapszabályát már az alakulási eljárás összetevőjeként meg kell állapítani az alapító tagoknak, valamint a rendelet az alapszabály kötelező tartalmi elemi között nem jelöl meg több olyan tárgykört, melyet az Etv. szerint az alapszabálynak tartalmaznia kellene.²⁰

A rendelet szerint²¹ az alkotóközösség tagjai vagyoni hozzájárulásukkal biztosítják az alkotóközösség működését. A megfogalmazásból arra lehet következtetni, hogy a társadalmi szervezet működése a tagok vagyonából biztosított, ehhez pedig természetesen hozzá tartozik, a hitelezői igények kielégítése is. Ez nem biztosítja az Etv. által meghatározott kitéltet, miszerint a társadalmi szervezet tartozásaiért saját vagyonával felel, tehát alkotmányellenes.

Több alkotmánybíróági határozat született a gazdasági és szakmai kamarákkal összefüggésben. Az indítványozók többségében a kamarai tagsághoz kötöttséget vitatták, mondván hogy sérti az alkotmányban biztosított egyesülési szabadságot. A 22/1997

¹⁶ MT rendelet 7. § (2) : Az alkotóközösség célja a tagok művészeti tevékenységének támogatása, tevékenységük tárgyi feltételeinek biztosítása, valamint a tagok műveinek forgalomba hozatala.

¹⁷ MT rendelet 7. § (1): A Magyar Alkotóművészet Alapítvány tagjai önkéntes társulással képző-, és ipar-, fotóművészeti és ipari tervezőművészeti alkotóközösségekbe tömörülhetnek.

(2) Az alkotóközösség célja a tagok művészeti tevékenységének támogatása, tevékenységük tárgyi feltételeinek biztosítása, valamint a tagok műveinek forgalomba hozatala.

¹⁸ 23. § Az e törvény hatálybalépése előtt külön jogszabály alapján létesített, illetőleg működő társadalmi szervezetek tevékenységére, szervezetére és felügyeletére e jogszabályok módosításáig vagy hatályon kívül helyezéséig a korábbi, rájuk vonatkozó jogszabályok rendelkezései az irányadóak.

¹⁹ 25. § (1) A fegyveres erők és a fegyveres testületek tagjaira vonatkozóan az egyesülési jog gyakorlásának feltételeit és módját a szolgálati szabályzat határozza meg.

²⁰ Etv. 6. § (1) A társadalmi szervezet alapszabálya az abban meghatározott célkitűzéseknek megfelelően biztosítja a szervezet demokratikus, önkormányzati elven alapuló működését, elősegíti a tagok jogainak és kötelességeinek érvényesülését.

(2) A társadalmi szervezet alapszabályában rendelkezni kell a szervezet nevééről, céljáról és székhelyéről, valamint szervezetéről.

7. § (1) A társadalmi szervezet elnevezése és célja - az érdekelt jogi személy hozzájárulása nélkül - nem keltheti azt a látszatot, hogy a társadalmi szervezet a tevékenységét más jogi személy tevékenységéhez kapcsolódóan fejti ki.

(2) A társadalmi szervezet elnevezésének az ország területén hasonló működési körben tevékenykedő, korábban bejegyzett társadalmi szervezetek elnevezésétől különböznie kell.

²¹ MT 11. § (1): Az alkotóközösség működését tagjai – az alapszabályban meghatározottak szerint – vagyoni hozzájárulásukkal biztosítják.

De iurisprudencia et iure publico

alkotmánybíróági határozat, mely az ügyvédi kamarai tagságot vitatta ²², a 38/1997 számú alkotmánybíróági határozatban az indítványozók a gazdasági kamarákról szóló 1994. évi XVI. tv. (továbbiakban Gkt.) alkotmányellenességét kérték megvizsgálni. Ebbe a körbe tartozott még 39/1997 számú alkotmánybíróági határozat, melyben az indítványozók a Magyar Orvosi kamaráról szóló 1994. évi XXVIII. tv. több pontját vélték alkotmányellenesnek. Az alkotmánybíróóság szerint az indítvány egyik esetben sem állja meg a helyét. Valamennyi ügyben ugyanabból indult ki, miszerint az Alkotmány és az Etv. alapján magánszemélyek saját maguk által meghatározott célra személyegyesüléseket hozhatnak létre. Ez mindenkit megillető szabadságjog, amely elsősorban a cél megválasztásának a szabadságát jelenti, valamint a célra rendelt szervezet alapításának szabadságát, ehhez való csatlakozás önkéntességét és az önkéntes kilépés lehetőségét. A kamara azonban nem társadalmi szervezet. Miután jogszabály alapján létrejött köztestületről van szó, így a feladatait, működési rendjét is törvény szabályozza. A kettő nem ugyanaz, ezért a köztestülethez előírt kötelező csatlakozás nem sérti az egyesülési jogból fakadó szabad csatlakozás lehetőségét. Ezt támasztotta alá az Európai Emberi Jogi Bíróság is. E szerint az Emberi Jogok Európai Egyezménye 11. cikkében biztosított egyesülési szabadságnak a megsértése nem állapítható meg akkor, ha szakmai kamarai kötelező tagságot írnak elő. ²³

A kényszertagsággal kapcsolatban az alkotmánybíróóság rámutat arra is, hogy a köztestület alkotmányos rendnek megfelelő létrehozása nem eredményezi automatikusan a kényszertagság alkotmányosságát. Az a körülmény ugyanis, hogy a köztestület megalapítása kötelező, nem feltétlenül jár együtt azzal, hogy a távolmaradás a köztestülettől nem lehetséges. Ezt alátámasztotta a Ptk. szabálya is, miszerint a köztestületi kötelező tagság, törvény által elrendelhető lehetőség. Ugyanis a kényszertagság mindenképpen korlátoz valamilyen alkotmányos alapjogot, akár az egyesülési szabadságról, akár az általános cselekvési szabadságról, akár foglalkozás szabad megválasztásáról legyen is szó. A kötelező tagság megvizsgálásánál tehát azt kell eldönteni, hogy az adott tevékenységhez köztestület létrehozása valóban szükséges – e, valamint az ezzel járó terhek arányosak – e. Az Alkotmánybíróóság szerint a köztestületek működhetnek kényszertagság alapján, illetve anélkül is, mint ahogyan az egyesületekben is előfordulhat kényszertagság. ²⁴

A kényszertagságot igazoló általános érv az, hogy ezek a kamarák az általános érdekeket fejezik ki és érvényesítik, ez pedig csak abban az esetben biztosítható, ha minden érintett a kamara tagja. Továbbá ezek a köztestületek az érintettekre vonatkozó kötelező határozatokat hoznak, és a szabályok címzettjei összességének a döntéshozó szervek választói között kell lennie.

A Kamarai tagok egyetlen mérlegelhető súlyú terhe, kötelezettsége a kamarai tagdíj. Így a kamarai tagság nem csak kötelező, de elválaszthatatlanul és automatikusan a foglalkozás gyakorlásához kötött. Az Alkotmánybíróóság véleménye szerint a tagdíjfizetési kötelezettség a kamarák közfeladatához viszonyítva nem aránytalan terhelés.

Abban a vonatkozásban, hogy a kamarák ne sértsék általában az egyesülési jogot nem elegendő az, hogy a köztestületek mellett a szabályozás nem tiltja egyesületek, érdek-képviselői szervek létrehozását. Ehhez az szükséges, hogy az ilyen szervezeteket a kamara ténylegesen ne lehetetlenítse el. Ezt sem a gazdasági kamarák sem pedig más szakmai kamarában nem zárják ki, sőt feltételezik egyéb érdek-képviselői szervezetek működését. A gazdasági kamarákról szóló

²² 1983. évi 4. tvr.: 2. § (1) Ügyvédi tevékenységet az folytathat, aki az ügyvédi kamara tagja. Az ügyvéd egyéni ügyvédként, illetőleg ügyvédi iroda tagjaként működhet.

²³ „Az orvoscamara közjogi intézmény, amelyet a törvényhozó létesített és az államszervezetbe kapcsolt be; az orvosi hivatásgyakorlás tekintetében a kamara a közellenőrzést gyakorolja, és jelentős jogosítványai vannak. Ezekre tekintettel a kamarát nem lehet egyesületnek tekinteni.... A kamara és ennek szükségszerű velejárója - a kamarai tagság - , valamint a kamara szerveinek való alárendelés sem tárgyukban, sem következményeikben nem érintik az egyesülési szabadságot.” Van Leuven és de Meiere 1981. június 23. hozott határozat

²⁴ Gyakori volt a halászatról és horgászatról szóló 1997. évi XLI. törvény azon szakaszának bírálata, mely szerint egyesülési jog alapján létrejött szervezetben kényszertagságot ír elő, az alapján, hogy állami horgászjegyet csak olyan személy kaphat – és így horgászashoz való jogosultságot is – aki a horgász szervezet tagja.

De iurisprudencia et iure publico

törvény ezt mind pozitív mind negatív oldalról biztosítja. Egyrészt tiltja, hogy a kamarák érdekképviselőket lássanak el, ezzel kizárja a kamarákat a szakszervezeti és rétegegyesületekkel való konkurenciából is. Másrészt főszabályként tartalmazza, hogy gazdasági kamarák számára előírt feladatok ellátásához szükséges tevékenységet más szervezetek is folytathatnak.

Mint már korábban említettem az Alkotmánybíróság megállapította azt is, hogy a köztestületek a testületi önkormányzatok közé tartozó jogi személyek. Jellemzően közfeladatot látnak le, amely olyan tevékenység, melyet egyébként az államnak, vagy a helyi önkormányzatnak kellene elvégeznie. Egy nem köztestületi jellegű szervezetre, azaz egy egyesületre ilyen súlyú közfeladatot nem lehetne delegálni. Miután közfeladatról van szó, ezekre a közigazgatási eljárás szabályairól szóló törvény szabályait kell alkalmazni, és végső soron a határozataikat a bíróság vizsgálja felül.

Véleményem szerint a kötelező kamarai tagságot az ügyfél védelmének oldaláról is meg lehetne közelíteni, nevezetesen, hogy plusz jogorvoslati lehetőséget ad az ügyfeleknek, betegeknek, azáltal, hogy a sértett fél fegyelmi eljárást kérhet az adott ügyvédi kamarától, orvosi kamarától vagy éppen építész kamarától attól függően, hogy ki, milyen mértékben sértette az adott személy jogait azáltal, hogy nem szakmájának megfelelően járt el. Még ez az érdek is a kötelező kamarai tagságot támasztja alá.

Hasonló következtetésre jutott – azaz hogy az egyesület és a köztestület nem azonos szervezet - az Alkotmánybíróság a 1283/B/1995 számú határozatában, ahol a Polgári Törvénykönyv akkor hatályban lévő azon rendelkezését vizsgálta, mely a köztestületekre vonatkozóan szabályokat állapít meg. Az indítványozó szerint ez Alkotmányellenes, mert az Alkotmányban nem szerepel a köztestületekről szóló általános szabályozás, illetve arra való utalás sincsen, így ez sérti az Alkotmányból eredő egyesületi jogosultságot, valamint az érdekképviselői szervek szabad alapításához való jogát. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az, hogy valamely szervezet nem szerepel az Alkotmányban, nem akadályozza annak, hogy arról jogalkotó rendelkezzen, még ha valamely alapjogra vonatkozik is. Másrészt, ezen döntésében is hangsúlyozta, hogy miután a köztestület nem szabad akaratból jön létre, hanem jogszabály határozza meg az alapítását, így nincs közvetlen összefüggésben az egyesülés jogával, tehát nem lehet Alkotmányellenes. Továbbá megállapított azt is, hogy a Ptk. nem tiltja az egyesülési jog alapján álló érdekvédelmi szervezet alakítását, és nem is teszi kötelezővé ilyen szervezetben tagság viselését, így az egyesülési szabadság érvényesülését nem is érinti.

A kötelező kamarai tagsággal összefüggésben meg kell említeni az angolszász munkaügyi kapcsolatoknak egy sajátos intézményét, az ún. „closed shop”, azaz „zárt munkahelyek” intézményét. Zárt munkahelyek esetén a szakszervezetek elérték, hogy a kollektív szerződés tartalmazzon egy bizonyos biztonsági záradékot (union security clause), amelynek értelmében, ha egy munkavállaló nem tagja a szakszervezetnek, akkor a munkáltató nem alkalmazhatja, illetve ha kilép a szakszervezetből, az a munkahelyről történő elbocsátást vonja maga után.²⁵ Az Európai Emberi Jogok Bíróság előtt indult egy eljárás²⁶ a closed shop alkalmazásával összefüggésben. Egy Brit vasúti társaság korábbi alkalmazottai kifogásolták ennek az intézménynek az alkalmazását, miután nem feleltek meg a Brit vasúti társaság és másik három szakszervezet között létrejött szerződés feltételeinek, ezért elbocsátották őket. Véleményük szerint az intézkedés sérti az Emberi Jogok Európai Egyezményének 9. cikkében megfogalmazott gondolat, lelkiismereti és vallásszabadságot, 10. cikkben megfogalmazott véleménynyilvánítás szabadságát, 11. cikkben helyet foglaló gyülekezés és egyesülés szabadságát, valamint az egyezmény 13. cikkét, mely a hatékony jogorvoslatihoz való jog. A bíróság megállapította, hogy a szakszervezethez való kötelező tartozás olyan fenyegetés a szabadságra, amely kizárja az egyesülés szabadságát, de még

²⁵ Tóth András: Civil társadalom és szakszervezetek <http://www.mtapti.hu/mszt/19953/toth.htm#00> (2014. április 14.)

²⁶ CASE OF YOUNG, JAMES AND WEBSTER v. THE UNITED KINGDOM (Application no. 7601/76; 7806/77)

De iurisprudencia et iure publico

érinti a meggyőződés, szólás és véleménynyilvánítás szabadságjogait is. Egyébként a magyar munka törvénykönyve is tiltja a zárt munkahelyek alkalmazását.

27/1990 AB határozat a sportolók igazolásáról és átigazolásáról szóló 4/1988. (V. 1.) ÁISH rendelkezés 8. § (5) bekezdésének e.) pontja²⁷, és 17. §²⁸ - át tette vizsgálat tárgyává, mert az indítványozók álláspontja szerint korlátozzák a sportolók alapvető személyes szabadságjogait, azáltal, hogy a sportolók másik sportegyesülethez való igazolását az átadó sportegyesület jóváhagyásához kötik, vagy egy év várakozási időt állapítanak meg, Ezt az egyesületi alapszabályokkal is ellentétesnek tartják, amelyek szerint az egyesületekből való kilépés önkéntes.

Az alkotmánybíróóság szerint az indítványozók kérelme az átigazolásnak arra a szabályára irányult, amely az átadó sportegyesület hozzájárulása nélkül átigazololó sportoló számára egy éves várakozási időt ír elő. Az egyesülési jog szempontjából az alkotmánybíróóság álláspontja a következő: az egyesülési jog alapján mindenkinek joga van a törvény által nem tiltott célra létrehozott szervezetekhez csatlakozni, így az általa választott sportegyesületbe belépni, vagy onnan kilépni, átigazolni. Ezáltal az új egyesületben kifejehető tevékenységek korlátozását jelenti az, hogy egy évet kell várnia a sportolónak átigazolási hozzájárulás hiányában arra, hogy új sportegyesületbe belépjen. Ennek a szabálynak az alapvető célja az, hogy az egyik sportegyesület által kinevelt sportoló, ne kerülhessen át rögtön egy másik sportegyesülethez, ahol megszerzett tudását érvényesíteni tudja, de ez az eredmény a sportolóval kötött egyedi polgári jogi szerződéssel is elérhető lenne. Tehát sérti a sportoló önkéntes kilépéséhez való jogát, ezáltal az egyesülési joghoz való szabadságát is. Maximálisan egyet értek azzal, hogy amennyiben az egyesület a sportolóba befektetett energiát kívánja azzal kompenzálni, hogy kötelező várakozási időt szab a sportolónak, egy polgári jogi szerződéssel megoldható, nem kell az adott személy egyesülési jogát ezáltal korlátozni.

21/1996 alkotmánybíróági határozat, mely „szívárványügy” néven vált ismertté, fő kérdése az volt, hogy kiskorú vállalhat – e tagságot homoszexualitást védő, azért küzdő szervezetben. A gyermeknek az a joga, hogy az állam részéről a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez szükséges védelemben és gondoskodásban részesüljön, az állam alkotmányos kötelességét alapozza meg a gyermek fejlődésének védelmére, és ez áll szemben az egyesülési szabadsághoz való joggal, mely mindenkit megillető szabadsági jog. Tehát ebben az esetben egy klasszikus politikai szabadsági jog, az egyesülési jog ütközik a gyermek ahhoz való jogával, hogy családjá, az állam és társadalom részéről a megfelelő testi, szellemi, erkölcsi fejlődéshez szükséges védelmet és gondoskodást megkapja. A kérdés az, korlátozható – e kiskorú gyermek tagsága egy célként homoszexualitás védelmét meghatározó egyesületben

A bíróság úgy zárhatja ki a gyermek tagságát az egyesületből, ha megtagadja olyan egyesület bejegyzését, amelybe gyermek is kérheti tagként való felvételét. Ezt megteheti egyedi tagsági ügyekben is. A kérdés lényege – és az Alkotmánybíróóság szerepe – éppen az, hogy hol húzza meg a határt a gyermek alapjog gyakorlása és az állam, vagy a szülő alapjog gyámködése felett.

---

²⁷ 8. § (1) A sportoló és a szerződéses sportoló átigazolása - a sportoló, szerződéses sportoló és az átvevő sportegyesület együttes kérelmére - történik.

(5) Az átigazolási kérelemnek tartalmaznia kell:

e) az átadó sportegyesület nyilatkozatát az átigazoláshoz való hozzájárulásra vagy annak megtagadására vonatkozóan,

²⁸ 17. § (1) Ha a sportoló átigazolásához az átadó sportegyesület hozzájárulása szükséges, és a sportegyesület a hozzájárulást nem adta meg, a sportoló az átvevő sportegyesületbe a (2) bekezdésben meghatározott várakozási idő eltelte után igazolható át.

(2) A várakozási idő

a) magasabb osztályba sorolt szakosztállyal, illetőleg magasabb bajnoki osztályban szereplő csapattal rendelkező sportegyesületbe történő átigazolás esetén hat hónap,

b) azonos vagy alacsonyabb osztályba sorolt szakosztállyal, illetőleg azonos vagy alacsonyabb bajnoki osztályban szereplő csapattal rendelkező sportegyesületbe történő átigazolás esetén egy év.

De iurisprudencia et iure publico

Másrész tisztázni kell a gyermek alapjogi jogállásának azokat a sajátosságait, amelyek éppen gyermek volta miatt térnek el az általánostól. Fontos megjegyezni, hogy nem valamely egyesületi cél alkotmányosságáról van szó, hanem az egyesülési jog gyakorlásáról a gyermek érdekében. Az egyesülési jog csak akkor korlátozható, ha ezt másik alkotmányos jog – vagy abból levezethető jog – szükségessé tette. Ha az ilyen egyesületben alapszabálya szerint gyermek is vállalhat tagságot, akkor nem tesz eleget az Etv. – ben²⁹ foglaltaknak, hiszen sérti a gyermek Alkotmányban biztosított, családhoz, megfelelő gondoskodáshoz, egészséges testi szellemi fejlődéshez való jogát. Az egyesülési jog gyakorlása mindenkit megillető szabadságjog, így természetesen a gyermeket is megilleti, de bizonyos esetekben mérlegelésre van szükség. Az állam ebben az esetben köteles arra, hogy legalább a nyilvánosság szférájában ne engedje meg, hogy gyermek olyan tevékenységet folytasson, vagy olyan ügyekben állást foglaljon, amelyben a felelős álláspont kialakítására nem képes, noha ez a gyermek testi, szellemi és erkölcsi fejlődésére és későbbi sorsára meghatározó hatással lehet. Összességében megállapítható, hogy a gyermek tagsága homoszexualitással összefüggő egyesületben elvileg korlátozható. Ennek azonban a gyermekfejlődést fenyegető konkrét kockázathoz kell igazodnia. A jogalkotónak, vagy a bíróságnak az egyesület célját, jellegét és az életkort egymásra vonatkoztatva kell mérlegelnie.

A társadalmi szervezetek feletti ellenőrzési felügyeleti joggal összefüggésben az Alkotmánybíróság a munkaügyi ellenőrzésről szóló 124/1990. (XII. 30.) Korm. rend. 3. § (2) bekezdését³⁰ vizsgálta a 30/1991 számú alkotmánybíróági határozatában, mely a felügyelőnek biztosít ellenőrzési jogosultságot a szakszervezetet szervezők és szakszervezeti tisztségviselők védelmére és a szakszervezet által kifogásolt intézkedés végrehajtására vonatkozó szabályok megtartása érdekében. Elvi élel megállapította, hogy a társadalmi szervezetek feletti ellenőrzési felügyeleti jogot csak az ügyészség gyakorolhatja, más még akkor sem teheti ezt meg, ha látszólag ez az érintett szervezetet védi. Az Alkotmánybíróság az érintett rendelkezés alkotmányellenességét abban látta, hogy az érintett Korm. rendelet ellentétes egy magasabb szintű jogszabállyal, nevezetesen az Etv.-vel.

1431/B/1996 alkotmánybíróági határozatban az indítványozó az egyesületi törvény azon rendelkezését vitatta, mely szerint csak az ügyész keresete alapján jogosult a bíróság a törvénytől eltérően működő egyesület felosztatására, sérti az állampolgárok azon alkotmányos jogát, hogy közvetlenül bírósághoz forduljanak abban az esetben, ha az ügyész nem találja törvénytől eltérőnek a társadalmi szervezet működését, vagy pedig a keresetindítást megtagadja. Az Alkotmánybíróság az indítványt megalapozatlannak találta, mert azzal, hogy a törvény a törvényességi felügyeletet az ügyész jogkörébe utalja, nem jelenti azt, hogy, az egyén e jogát csorbítaná. Az Etv. ³¹ lehetővé teszi azt, hogy a szervezet tagja, a határozat meghozatalától számított 30 napon belül a bíróság előtt megtámadhassa a sérelmes határozatot, tehát magának a tagnak biztosítja a közvetlen bírósághoz fordulás lehetőségét. Egyéb esetben, ha valakinek jogát, vagy jogos érdekét sértené az egyesület működése, a 1959. évi IV. Polgári Törvénykönyv alapján, valamint a 1952. évi III. Polgári Perrendtartásról szóló törvény alapján az általános szabályok szerint jogosult keresetindításra.

291/D/2007 számú határozatban az indítványozó azt találta sérelmesnek, hogy ha valamelyik társadalmi szervezet tagja a sérelmes határozatot megtámadja, akkor a bíróság indokolt

²⁹ (2) Az egyesülési jog gyakorlása nem sértheti az Alkotmány 2. §-ának (3) bekezdését, nem valósíthat meg bűncselekményt és bűncselekmény elkövetésére való felhívást, valamint nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével.

³⁰ 3.§ (2) A felügyelő jogosult ellenőrizni a munkahelyi szakszervezet szervezésére, a szervezők és a szakszervezeti tisztségviselők védelmére és a szakszervezet által kifogásolt intézkedés végrehajtására vonatkozó szabályok megtartását.

³¹ 10. § (1) A társadalmi szervezet valamely szervének törvénytől eltérő határozatát bármely tag - a tudomására jutástól számított 30 napon belül - a bíróság előtt megtámadhatja.

(2) A határozat megtámadása a határozat végrehajtását nem gátolja, a bíróság azonban indokolt esetben a végrehajtást felfüggesztheti.

De iurisprudencia et iure publico

esetben a határozat végrehajtását felfüggesztheti. Azzal, hogy a felfüggesztés feltételei nincsenek meghatározva, határtalan bírói mérlegelésre ad lehetőséget, mely sérti az Alkotmány 50. § (1) és (3)³² bekezdését, valamint az Alkotmányban biztosított egyesülési jogot. Az Alkotmánybíróság szerint a jogalkotó egyrészt abban az esetben teszi lehetővé a törvényt sértő határozat végrehajtásának felfüggesztését, ha a bíróság úgy ítéli meg, hogy az indokolt. Ez pedig csakis akkor állhat fenn, ha a határozat végrehajtása olyan érdeksérelmet eredményezne, amelyet igen nehéz, vagy lehetetlen lenne elhárítani. Annak eldöntése pedig, hogy milyen érdeksérelmmel járna az adott határozat végrehajtása, az Etv. szerint bírói mérlegelés jogkörébe tartozik, amely nem korlátlan, mivel csak kellő súlyú indokok alapján dönthet a bíróság a határozat végrehajtásának felfüggesztése mellett. A rendelkezést egyébként a bírói gyakorlat megfelelően értelmezi (BH1993.325.³³).

1395/E/1996 alkotmánybíróági határozat tárgya az indítványozó alkotmányossági kifogása amiatt, hogy az Országgyűlés nem alkotott törvényt a civil szervezetek kárpótlásáról, holott az egyházak számára lehetővé tette az állam által jogosulatlanul elvett vagyontárgyak visszajuttatását.³⁴ Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az ebben a törvényben kedvezményezett egyházak nem vethetők össze egyéb civil szervezetekkel, hanem csakis összehasonlítható funkciójú szerepű, nagyságrendű és autonómiájú jogi személyekkel, amelyek tulajdonjoga szintén szorosan, sőt kikényszeríthetően kötődik valamely alapvető alkotmányos jog biztosításához. Az érintett egyesületek meghatározott érdekek szerint szerveződnek, míg az egyházak alapvető célja a vallás gyakorlása, közfeladatot látnak el. Ez utóbbi alkotmányos alapjog megvalósításához nélkülözhetetlen eszköz az egyház tulajdona, azaz, hogy az alapjog érvényesítéséhez szükséges vagyonhoz jussanak. A vallásszabadság gyakorlásának garantálásától elválaszthatatlan az egyházak működőképessége, amelynek viszont feltétele, hogy ehhez a célhoz szükséges meghatározott vagyonnal rendelkezzenek. Hozzáfűzi, hogy ez a törvény nem a tulajdonjogban okozott sérelmeket próbálja kárpótolni, hanem a vallásgyakorlásban esett sérelmeket, annak részleges jóvátételét szolgálja. Az egyesülési jognak általában véve azonban nem feltétele, hogy az állam e szervezeteket vagyonnal lássa el. Tehát az Alkotmánybíróság ezen indítványt elutasította.

Láthatjuk, hogy az egyesület működésével az indítványozóknak többnyire az egyesületi tagsággal, azon belül a korlátozás lehetőségével, illetve a kényszertagsággal, az alapszabály tartalmi elemével, valamint az egyesület határozatainak bírói felülvizsgálatával, az egyesület működésének törvényességi felügyeleti eljárásával voltak kifogásaik. Az Alkotmánybíróság többnyire az általa megfogalmazott egyesülési szabadságból indult ki, miszerint az egyesülési jog, mint szabadságjog nem csak a szabad szervezetalapítást, hanem az egyesület céljának szabad megválasztását, az egyesülethez való szabad csatlakozás lehetőségét, az önkéntes kilépés jogát jelenti. Azonban kevés olyan alkotmánybíróági határozat van, ahol nem hivatkozott volna az egyesületi törvényre, vagy egyéb más jogszabályra, tehát kizárólag az alkotmányból vezette volna

³² 50. § (1)³² A Magyar Köztársaság bíróságai védik és biztosítják az alkotmányos rendet, a természetes személyek, a jogi személyek és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek jogait és törvényes érdekeit, büntetik a bűncselekmények elkövetőit.

(3) A bírák függetlenek és csak a törvénynek vannak alárendelve. A bírák nem lehetnek tagjai pártoknak és politikai tevékenységet nem folytathatnak.

³³ „Az egyesületek, társadalmi szervezetek önkormányzati elven alapuló demokratikus működésével nem fér össze, hogy belső vitáikba az állam, vagy bármely külső szerv törvényt sértés hiányában beavatkozzon.

Az egyesülési törvény kizárólag az érintett tagok jogainak sérelme esetén, törvényi rendelkezés megsértése miatt bírósághoz forduló tag keresete alapján, illetve a törvényességi felügyeletet gyakorló ügyész keresete alapján biztosít lehetőséget a társadalmi szerv határozatának megsemmisítésére.

A társadalmi szervezetek határozatának felülvizsgálata iránt indult perben a határozat végrehajtásának felfüggesztésére csak kivételes jelleggel kerülhet sor a bíróság részéről, amennyiben a sérelmezett határozatok végrehajtása súlyos érdeksérelmet eredményezne a pert indító tagok, illetve az egyesület működése szempontjából.”

³⁴ A volt egyházi ingatlanok tulajdoni helyzetének rendezéséről szóló 1991. évi XXXII. tv

De iurisprudencia et iure publico

le az alkotmánybíróági határozatot. Szinte minden esetben a speciális jogszabályi rendelkezéseket hívta segítségül.